

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

MAŁŻONKOWIE

OJ CZYSTY – DODAJ
DO ULUBIONYCH

MAŁŻONKOWIE to mąż i żona. Zdarza się, że owej obecności męża i żony dopatrujemy się nie tylko w MAŁŻONKACH i MAŁŻENSTWIE jako takich, lecz także w samych ich nazwach – rzeczownikach. Co najmniej od połowy XVIII w. przewija się hipoteza, że wyraz MAŁŻONEK to swoiste połączenia słów MAŻ i ŻONA. „Manżonek niektórzy piszą, dowodzą, iż to słowo złożone jeft z Niemieckiego Mann, co znamionuje męża, i z Poljskiego żona, manżonek, mąż mający żonę, manżonka, żena mająca męża” – cytuje Mączyńskiego S.B. Linde w swoim słowniku. Choć to wielce interesująca interpretacja, trudno ją uznać za co najmniej prawdopodobną, polszczyzna nie tworzy bowiem takich połączeń. Prawda jest zatem inna, choć wcale nie mniej ciekawa.

W drugiej połowie XIV w. (albo nawet wcześniej) zapożyczyliśmy ze staroczeskiego rzeczownik małženka, zdrobnienie od małżena, dosłownie ‘ślubna żona’ – w przeciwieństwie do „żony nieślubnej”, rozmaicie w historii języka zwanej: kochanką, utrzymanką, konkubiną... Pierwszy człon mał- pochodzi od dawnego górnoniemieckiego māl, mahal ‘umowa, kontrakt’ (w tym wypadku – kontrakt ślubny, pisemny akt zawarcia związku sakramentalnego). Czeska forma małżena to częściowe tłumaczenie dawnej niemieckiej mālwiβ, mālweib o takim samym znaczeniu ‘żona ślubna’.

Dostosowana do polskiej fonetyki czeska małženka przekształciła się w postać MAŁŻONKA. Do żeńskiej MAŁŻONKI dorobiono następnie pluralną męskoosobową formę MAŁŻONKOWIE (już nie tylko żona, ale i żona, i mąż – oboje), a z niej siłą rzeczy „wyciągnięty został” MAŁŻONEK – mąż. Powstały również określenia MAŁŻENSTWO i MAŁŻEŃSKI. Co ciekawe, w staropolskim języku prawnym funkcjonowało połączenie ŻONA MAŁŻEŃSKA (a więc dokładny odpowiednik pierwotnej MAŁŻONKI) oznaczający „legalną żonę” w opozycji do „żon nielegalnych”, a życie na kocią łapę, czyli konkubiną, nazywane bywało NIEMAŁŻENSTWEM.